

Nr 118

Av herr **Wiklund** i Stockholm **m. fl.**, om åtgärder för att minska tobakskonsumtionen.

(Lika lydande med motion nr 79 i Första kammaren)

Under tiden efter senaste världskriget har cigarettförbrukningen i Sverige visat en mycket markant stegring och uppgick år 1966 till 8 600 milj. st. År 1950 var cigarettförbrukningen 4 300 milj. st. Konsumtionen har sålunda fördubblats på en tid av endast 16 år.

Tobaksrökningens inverkan på folkhälsan har genom vetenskapliga undersökningar på de allra senaste åren kommit att klarläggas alltmera. De sjukdomar som i första hand satts i samband med rökning är lungcancer, bronkit och lungemfysem samt hjärt-kärlsjukdomar, speciellt kranskärlssjukdom.

Beträffande de tre förstnämnda sjukdomarna har redan för flera år sedan klart konstaterats att cigarettförbrukning är den dominerande orsaken till deras uppkomst, vilket bl. a. även framhålls i dåvarande medicinalstyrelsens expertgrupps utlåtande »Fakta om rökning och hälsa» 1965.

Genom ett stort antal undersökningar, som utförts under tiden efter det att den nyssnämnda rapporten sammanställts, har med allt större klarhet kunnat konstateras att det föreligger ett orsakssammanhang även mellan cigarettförbrukning och kranskärlssjukdom. Detta framgår bl. a. av Public Health Service's nya rapport »The Health Consequences of Smoking», augusti 1967, och fastslogs ytterligare vid de redovisningar av aktuella forskningsresultat som lämnades vid världskonferensen om rökning och hälsa i New York i september 1967.

Med utgångspunkt från de relationstal som bl. a. i ovannämnda expertgrupps utlåtande anges för rökarnas överdödlighet i olika sjukdomar kan man beräkna hur många av de på ett år i Sverige inträffade dödsfallen som representerar överdödlighet bland rökare i dessa sjukdomar. För år 1965 är resultatet följande.

Orsaksgrupp	Totalt antal dödsfall 1965	Relationstal för rökares överdödlighet	Antal dödsfall representerande överdödlighet bland rökare
Lungcancer	1 261	10,8	1 050
Bronkit, emfysem	612	6,1	439
Kranskärlssjukdom	22 110	1,7	5 700
		Summa:	7 189

Storleksordningen hos ovannämnda tal kan illustreras genom jämförelse med antalet dödsfall vid motorfordonsolyckor. Detta antal var samma år 1 385 stycken.

Den förut behandlade, av tobaksrökningen orsakade, överdödligheten i vissa sjukdomar motsvaras av en översjuklighet i dessa sjukdomar. Den förutnämnda amerikanska rapporten från 1967 redovisar en undersökning från USA, vilken givit vid handen att det i USA finns 12 000 000 fler kroniska sjukdomstillstånd bland rökare över 17 år än som skulle varit fallet, om dessa rökare haft samma hälsotillstånd som icke-rökare. Undersökningen visade också att cigarettrökarna har 3 000 000 fler dagar med nedsatt arbetsförmåga och 900 000 fler sjukdagar än motsvarande antal icke-rökare.

Den stora utredning som i Norge, på hälsodirektörens uppdrag, utförts av Utvalget för forskning i rykevaner har gjort en uppskattning av den inverkan rökning har på bruttonationalprodukten. Man har därvid beräknat värdet av det produktionsbortfall som rökningen leder till, dels på grund av för tidiga dödsfall, dels på grund av frånvaro från arbetet orsakad av översjuklighet. Man har också beräknat de direkta sjukvårdskostnader som hänför sig till rökarnas översjuklighet. Utvalget har kommit fram till att den av rökning orsakade nationalekonomiska förlusten för Norge år 1964 skulle uppgå till minst 300 milj. kr. För Sveriges del torde motsvarande belopp ligga väsentligt högre, dels på grund av den större folkmängden i Sverige, dels på grund av att den svenska konsumtionsnivån beträffande tobaksvaror ligger påtagligt högre än den norska.

Av det förut sagda framgår att tobaksfrågan utgör en utomordentligt betydelsefull del av folkhälsoproblemet. En minskning av tobaksrökningen — t. o. m. en ganska liten sådan — torde kunna medföra avsevärda vinster i form av sparade människoliv, minskad sjuklighet och minskade sjukvårdskostnader. Denna uppfattning har också under de senaste åren tagit sig allt starkare uttryck i flertalet kulturländer över hela världen, och i september 1967 anordnades i New York en världskonferens om rökning och hälsa med stöd av bl. a. USA:s hälsovårdsmyndigheter. Konferensen utmynnade i ett antal rekommendationer till åtgärder mot tobaksrökningen — däribland en lång rad samhällliga engagemang.

Det finns många slag av åtgärder som kan väntas medföra en minskning av tobaksrökningen. Flertalet av dessa åtgärder torde inrymmas under rubrikerna: upplysning, forskning, terapi och konsumtionspolitiska åtgärder. Ingen av dessa typer av åtgärder kan dock ensam förväntas ge ett avgörande resultat. Man bör därför sträva efter att kunna genomföra ett samlat, under lång tid pågående program, där åtgärder av alla nämnda slag ingår och ömsesidigt stödjer varandra.

I Sverige bedrivs f. n. upplysningsverksamhet om tobak med statliga medel. Under innevarande budgetår disponerar sålunda socialstyrelsen 30 000 kr. för detta ändamål och NTS. Nationalföreningen för upplysning om tobakens skadeverkningar, har tilldelats ett statsbidrag om 220 000 kr. Väsentligt större resurser skulle dock behöva ställas till upplysningsverksamhetens förfogande.

Forskning om tobaksfrågor bedrivs i viss, mycket begränsad utsträckning i Sve-

rige. Det saknas dock en fast forskningsinstitution, som bl. a. kunde tjänstgöra som en central för vetenskaplig dokumentation i ämnet.

Terapi vid läkarledda rökavvänjningskliniker måste kunna erbjudas som komplement till övriga slag av åtgärder för minskning av tobaksrökningen. Fr. o. m. den 1 januari 1968 saknar Sverige tills vidare helt sådana specialkliniker sedan den vid karolinska sjukhuset tidigare bedrivna verksamheten måst upphöra på grund av lokalbrist.

Konsumtionspolitiska åtgärder kan vara av olika slag. Bland de åtgärder som genomförts eller f. n. diskuteras i andra länder kan nämnas: reklamförbud eller reklam begränsningar, varningstext på cigarettpaket och i annonser, förbud mot försäljning till barn och ungdom samt styrning av konsumtionen medelst differentierade skatteskalor.

Vid 1967 års riksdag väcktes motioner om begränsning av eller förbud mot tobaksreklam samt om påskrift på cigarettpaketen om rökningens hälsovådighet. Båda motionerna avslogs i kamrarna i enlighet med utskottsmajoritetens förslag. Såväl vid utskottsbehandlingen som vid debatter i kamrarna behandlades emellertid motionärernas ämne i en positiv anda. I andra lagutskottets utlåtande (nr 52 år 1967, s. 7) heter det: »Med hänsyn till det sammanhang som konstaterats föreligga mellan tobaksrökning och förekomsten av vissa sjukdomar anser utskottet — i likhet med motionärerna — att förbrukningen av tobak bör hållas nere.» Denna synpunkt poängterades också av utskottets talesman vid debatten i första kammaren, herr Lars Larsson. Han yttrade bl. a.: »Motionärerna, utskottet och reservanterna är överens om det angelägna i att söka åstadkomma en begränsning av tobakskonsumtionen.» Utskottets talesman vid debatten i andra kammaren, herr Anderson i Sundsvall, klargjorde ytterligare utskottsmajoritetens ståndpunkt med orden: »Jag har tidigare sagt att motionärernas yrkanden är alltför begränsade. Det som motionärerna dyker ned på är egentligen en detalj. Man tar inte ett samlat grepp om problematiken. Vad som här behövs är inte enbart en begränsning av reklamen, vilket också framhållits av en del tidigare talare, utan det är framför allt propaganda mot tobaksbruket, saklig upplysning om tobaksbrukets verkningar, inrättande av avvänjningskliniker etc.»

Av det förut anförda framgår att ett samlat grepp om tobaksproblematiken innefattar åtgärder av många olika slag. Det framgår också att dessa åtgärder är synnerligen angelägna och att det krävs en väsentlig ökning av de resurser som från statens sida ställs till förfogande för åtgärder med syfte att få till stånd en minskning av tobaksförbrukningen. För att sådana ökade resurser skall komma till en så effektiv användning som möjligt torde en allsidig situationsanalys och planering böra verkställas genom en särskild utredning, som även bör utarbeta konkreta förslag till åtgärder av den art som ovan angivits.

Med hänvisning till vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om tillsättande av en utredning med uppgift att framlägga förslag till

vidgade statliga åtgärder i syfte att få till stånd en minskning av tobakskonsumtionen i landet.

Stockholm den 18 januari 1968

Daniel Wiklund (fp)
i Stockholm

Bengt Börjesson (cp)
i Falköping

Carl Eric Hedin (h)
